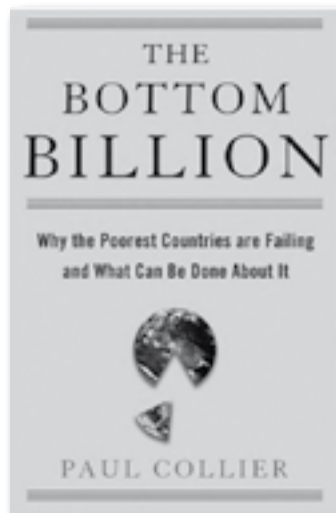

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

Paul Collier vraagt in zijn nieuwste boek de aandacht voor de min of meer vergeten *bottom billion*; de een miljard mensen uit de allerarmste, vooral Afrikaanse, landen van de wereld. Dat deze landen achterblijven in ontwikkeling is niet alleen hun probleem, maar ook dat van de westerse wereld. Te denken valt aan migratiestromen die op gang komen, de verspreiding van ziektes en verhoogde kans op grensoverschrijdend terrorisme. Volgens Collier zitten deze landen gevangen in een of meer armoedevalle: namelijk die van burgeroorlogen of staatsgrepen, afhankelijkheid van een natuurlijke hulpbron, omsloten door slecht-presterende buurlanden of een slecht bestuur in eigen land. Deze boekbespreking concentreert zich op de meestvoorkomende situaties van conflict en slecht bestuur. Opvallend is dat Collier stelt dat, terwijl burgeroorlogen of staatsgrepen leiden tot een lagere economische groei, deze conflicten zelf door een lagere economische groei worden veroorzaakt. Conflicten blijken volgens Collier weinig van doen te hebben met onenigheid of wrokgevoelens tussen etnische minderheden. Het probleem bij slecht bestuur is dat het loont voor een beperkte groep, en dat het onbestraft door kan blijven gaan daar het de overheid aan capabele mensen ontbreekt om er wat aan te doen. Daarnaast hebben economische hervormingen door de internationale financiële instellingen een slechte naam gekregen. Met geschatte kosten van een burgeroorlog van in totaal 64 miljard dollar en van slecht bestuur (een falende staat) van honderd miljard dollar maakt Collier de noodzaak van ingrijpen evident.

Colliers meest controversiële, doch vanuit economische optiek beargumenteerde, aanbeveling in geval van een conflict is om militair in te grijpen. Een voorbeeld is de Britse militaire interventie in Sierra Leone die, volgens Colliers berekeningen, dertig keer zoveel heeft opgeleverd als deze heeft gekost. Volgens Weinstein (2005) is deze receptuur echter niet altijd aanbevelenswaardig omdat blijkt dat burgeroorlogen vaker terugkeren in landen waar middels interventie van buitenaf, al dan niet militair, een einde aan het conflict is gekomen dan wanneer de partijen onderling de strijd beslechten. Ook is de vraag of de door Collier voorgestelde aanwezigheid van ongeveer tien jaar haalbaar is gezien de publieke aversie tegen langdurige militaire aanwezigheid in zulke landen, en of het zoals Clemens (2007) stelt, überhaupt voldoende is om duurzame vrede te bereiken. Colliers boodschap aan de westerse wereld is dat die niet aan de zijlijn hoeft te staan van de strijd tussen de

Collier, P. (2007) *The bottom billion why the poorest countries are failing and what can be done about it?* New York: Oxford University Press.

hervormers en de corrupte heersers in falende staten, en eerstgenoemden actief moet steunen om een omwenteling te bewerkstelligen. Deze simplistische voorstelling van zaken gaat echter voorbij aan de bredere problematiek van zwakke instituties en wijdverbreide vriendjespolitiek, door Birdsall (2007) aangeduid als de *weak institutions trap*, die ervoor zorgt dat deze landen achterblijven in ontwikkeling. Collier stelt allereerst voor om vlak na een omwenteling experts te sturen die overheidsambtenaren ter plaatse kunnen opleiden tot hervormers. De vraag is echter of er in situaties waar de kennis en ervaring ontbreekt daadwerkelijk sprake kan zijn van duurzame kennisoverdracht en of de kennis niet verdwijnt als de experts weer vertrekken. Collier

heeft wellicht een punt als hij stelt dat technische assistentie nu nog te veel aanbodgedreven is, weinig responsief is bij veranderende situaties en als instrument vaker zou kunnen worden ingezet. Na deze fase van technische assistentie stelt Collier voor om een fonds voor durfkapitaal in het leven te roepen om veelbelovende, maar risicovolle projecten te financieren. Meer aandacht voor fragiele staten betekent echter minder aandacht voor goed presterende landen. Dat gaat in tegen het pleidooi van Collier elders in het boek dat beloning naar prestatie juist de meest effectieve manier is om hulp te geven. Tot slot is Collier voor het opstellen van handvesten met richtlijnen voor ontwikkelde en ontwikkelingslanden ten aanzien van bijvoorbeeld democratie en post-conflict-situaties. De grote vraag is in hoeverre de allerarmste landen zich hieraan zullen gaan houden, daar zij zich in het verleden lang niet altijd wat hebben aangetrokken van de internationale opinie of verdragen. Met de veelal gedurfde aanbevelingen en rijke analyses is het boek een aanrader voor een ieder die zich betrokken voelt bij het lot van de allerarmsten van de wereld.

LITERATUUR

Weinstein, J. (2005) *Autonomous recovery and international intervention in a comparative perspective*. Center for Global Development, werkdokument.

Clemens, M. (2007) *Smart Samaritans*. *Foreign Affairs*, september/oktober 2007.

Birdsall, N. (2007) *Do no harm: aid, weak institutions and the missing middle in Africa*. *Development Policy Review*, 25(5), 575-598.

MARTINE RUTTEN

Beleidsadviseur bij het Ministerie van Financiën